

27.10.2004

103/4/03

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Terhi Arjola

ENNAKKOILMOITUS VERON ENNAKON PALAUTUKSEN ULOSMITTAUKSESSA

1 KANTELU

A arvosteli 14.1.2003 oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä Kouvolan kihlakunnanviraston johtavan kihlakunnanvoudin B:n ja avustavan ulosottomiehen C:n menettelyä veronpalautuksen ulosmittausta koskevassa asiassa.

A kertoi muun muassa, että 245,35 euron ulosmittauksesta ei ollut ilmoitettu hänelle ennakoon. A:n mielestä ulosmittaus ei olisi ilmoituksen johdosta vaarantunut. A kertoi myös suullisesta sopimuksesta, jonka mukaan ulosmittaamatta olisi aina tullut jättää noin 1/3. Lisäksi hän katsoi, että avustava ulosottomies oli ollessaan yhteydessä A:n entisen työnantajaan rikkonut salassapitovelvollisuuttaan ja valehdellut ilmoittaessaan, että edellä mainitusta ulosmittauksesta olisi lähetetty ilmoitus.

--

3 RATKAISU

3.1 Ennakoilmoitus

Ulosottolain 4 luvun 18 e §:n 2 momentin mukaan palkan ulosmittauksen paikkaa ja ennakoilmoitusta koskevia säännöksiä on soveltuvin osin noudatettava veron ennakonpalautuksen ulosmittauksessa. Pykälän 1 momentin mukaan toimivaltainen ulosottomies saa toimittaa palkan ulosmittauksen myös virkahuoneessaan. Velalliselle on tällöin ennakolta annettava kirjallinen ilmoitus perittävänä olevasta saatavasta, toimituksen ajasta ja paikasta sekä niistä perusteista, joilla ulosmittaamatta jätettävä palkan osa määrätään. Ilmoituksessa on myös mainittava, että velallinen voi esittää ulosmittattavaksi muuta omaisuutta sekä antaa ulosmittaustarpeen tarpeelliseksi katsomansa tiedot ja selvitykset. Säännöksessä tarkoitettu ennakoilmoitus on pakollinen silloinkin kun ulosotto peruste on lainvoimainen.

Saadun selvityksen mukaan 8.11.2002 toimitetusta veronpalautuksen ulosmittauksesta ei ollut lähetetty ennakoilmoitusta. Avustavan ulosottomiehen selvityksen mukaan ulosoton tietojärjestelmä raportoi

viimeiseen mahdolliseen ulosmittauspäivään (eli tässä 8.11.2002) asti veronpalautusta saavista velallisista, joille on tullut uusia asioita perintään, jotta mahdolliset lisäulosmittaukset voitaisiin suorittaa. A:lle oli tullut perintään 8.11.2002 ajoneuvohallintokeskuksen saatava, ulosottomaksuineen 245,35 euroa. Ennakkoilmoitusta ei ulosmittauksesta ollut lähetetty, koska niiden viimeinen lähetyspäivä järjestelmästä oli ollut 31.10.2002.

Ulosottolain 4 luvun 18 e §:n säännöksessä edellytetään, että veronpalautuksen ulosmittauksesta lähetetään ennakkoilmoitus. Näin ollen veronpalautusten ulosmittausten automaattisen järjestelmän määräpäivät eivät sinänsä ole peruste jättää ennakkoilmoitusta lähettämättä.

Selvityksissä on viitattu siihen, että saatavan periminen ulosottoimin olisi saattanut vaarantua, jos ulosmittausta ei olisi suoritettu. Tältä osin totean seuraavan.

Puheena olevana ajankohtana voimassa olleen ulosottolain 3 luvun 21 c §:n (171/1997) nojalla ulosottomies voi, vaikka hän normaalien toimivaltasäännösten taikka asian siirtämistä ja virka-apua koskevien säännösten nojalla ei olisi asiassa toimivaltainen, välittömästi ulosmitata omaisuutta missä tahansa joko yleisen toimivallan nojalla taikka sillä perusteella, että velallisen omaisuutta on ulosottomiehen toimialueella, jos täytäntöönpano muuten saattaisi vaarantua. Lainkohdan mukaan 3 luvun 26 §:n ennakkoilmoitussäännöstä ei sovelleta, mikäli ulosmittaus tapahtuu edellä mainitulla perusteella.

Tätä jossain määrin tulkinnanvaraista säännöstä on korkein oikeus ennakkoratkaisussaan KKO 2001:20 säännöksen tarkoituksen mukaisesti tulkinnut siten, että sillä tarkoitetaan myös tilannetta, jossa toimivaltainen ulosottomies ulosmittaa omalla toimialueellaan olevaa velallisen omaisuutta. Toisin sanoen säännös ei olisi ollut pelkkä alueellista toimivaltaa koskeva säännös vaan olisi koskenut ylipäätään ulosottomenettelyä siinä tarkoitettussa erityistilanteessa. Säännöksellä oli siis tulkittu olleen tarkoitus tehostaa ulosottomenettelyä aina, kun ennakkoilmoitusmenettelyä koskevien säännösten noudattaminen saattaisi vaarantaa täytäntöönpanon.

Puheena olevassa ennakkoratkaisussa oli kysymys ulosottolain 3 luvun 26 §:ssä säädetyistä ennakkoilmoituksesta. Lain sanamuodon valossa mainittu 21 c § ei näyttäisi soveltuneen ulosottolain 4 luvun 18 e §:ssä säädettyyn ennakkoilmoitukseen. Toisaalta mainitun 21 c §:n tarkoitus huomioon ottaen sen soveltaminen myös ulosottolain 4 luvun 18 e §:n mukaisiin ulosmittauksiin olisi saattanut olla mahdollista. Kysymys on mielestäni tärkeä, sillä oikeuskäytännössä ulosottolain 3 luvun 26 §:n mukaisen ennakkoilmoituksen tekemisen laiminlyöntiä on pidetty ulosmittauksen kumoamisen perusteena (esim. KKO 2003:68).

Mielestäni asiassa tulee harkita sitä, onko täytäntöönpanon vaarantuminen tällaisissa tilanteissa ylipäätään mahdollista. Ulosottolain 3 luvun 21 c §:ää koskevassa hallituksen esityksessä (HE 145/1996 vp.) täytäntöönpanon

vaarantumisen on katsottu merkitsevän sitä, että velallinen saattaa piilottaa tai hukata ulosmitattavan omaisuuden.

Veron ennakon palautuksen ulosmittaus voidaan suorittaa vain tiettyyn päivämäärään mennessä. Tämän jälkeen veron ennakon palautuksen ulosmittaaminen ei ole enää mahdollista. Veronpalautusten tultua maksetuksi velallisen pankkitilille, kysymys ei ole enää veron ennakon palautuksen ulosmittaamisesta, vaan pankkitilillä olevien rahojen ulosmittaamisesta, johon sovelletaan saatavan ulosmittausta koskevaa ulosottolain 4 luvun 18 §:ää.

Normaalitilanteessa eli jos aikaa ennakon palautuksen ulosmittaamiseen ennakoilmoituksen jälkeen on jäljellä, ennakoilmoitus ei voi vaarantaa palautuksen ulosmittaamista. Velallinen ei voi esimerkiksi siirtää veron ennakon palautusta kenellekään toiselle ennen kuin palautus on maksettu velallisen tilille. Normaalitilanteessa veron ennakon palautuksen ulosmittaaminen edellyttää siis aina ennakoilmoituksen antamista.

Kantelun tarkoittamassa tapauksessa palautusta ei olisi ehditty ulosmitata veron ennakon palautuksena, jos ennakoilmoitus olisi lähetetty. Sen sijaan palautusta vastaava rahasumma olisi veron palautuksen tultua maksetuksi velallisen pankkitilille ollut ulosmitattavissa saatavana tuolta tililtä. Tähän saatavaan puolestaan voi kohdistua hukkaamisvaara.

Korkein oikeus on ennakkoratkaisussaan KKO 2001:20 ottanut kantaa siihen, millaisiin seikkoihin arvio ulosottolain 3 luvun 21 c §:n mukaisesta täytäntöönpanon vaarantumisesta on perustettava. Kysymyksessä olevassa tapauksessa, jossa ulosmittauksen kohteena oli moottoripyörä, pidettiin rekisterimerkintöjen (rekisteröity velallisen pojan omistukseen) lisäksi merkittävänä seikkana sitä, että velallinen ei ottanut yhteyttä ulosottomieheen huolimatta kirjeitse lähetetystä maksukehotuksesta ja velallisen vaimon välityksellä jätetystä yhteydenottopyynnöstä.

Ulosottomiehen tulee arvioida hukkaamisvaaran todennäköisyyttä. Totean, että toiminnan kiireellisyyksivaatimuksen vuoksi ulosottomiehellä ei ole mahdollisuuksia kovin luotettavasti arvioida velallisen vakavaraisuutta ja luotettavuutta. Sen vuoksi vaadittua todennäköisyyttä ei voi asettaa kovin korkealle.

Kantelun tarkoittamassa tapauksessa velallinen oli maaliskuussa 2002 maksanut kahdessa osassa tuolloin perinnässä olleet velkansa. Hänelle oli tullut touko-, kesä- ja elokuussa uusia asioita ulosottoon, joiden suorittamisesta sopimiseksi hän ei kuitenkaan saadun selvityksen mukaan ollut ottanut yhteyttä ulosottoon. Hän ei ollut myöskään maksanut puheena olevia saamia saamillaan maksukehotuksilla. Selvityksen mukaan velallisen työtilanteesta ei ulosotossa ollut tietoa.

Edellä esitetyt perusteet ovat mielestäni merkityksellisiä hukkaamisvaaran arvioinnin kannalta. Näin ollen katson, että avustava ulosottomies C on

toiminut harkintavaltansa rajoissa arvioidessaan velallisen tilille maksettavaan veronpalautukseen kohdistuvan hukkaamisvaaran olemassa oloa.

Ottaen huomioon, että puheena olevien varojen ulosmittaaminen olisi saadun selvityksen valossa voitu suorittaa ilman ennakoilmoitusta velallisen tililtä, katson, että ulosottolain 4 luvun 18 e §:ssä tarkoitetun veron ennakon palautusta koskevan ennakoilmoituksen tekemättä jättäminen ei ole tosiasiassa vaarantanut velallisen oikeusturvaa. Tämän vuoksi asia ei aiheuta muita toimenpiteitä puoleltani kuin että saatan edellä esittämäni käsitykset Kouvolan kihlakunnanviraston ulosotto-osaston tietoon.

Totean lopuksi, että veron ennakon palautuksen ulosmittaamisen määräpäiviin liittyvät ongelmat on otettu huomioon ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen III vaiheen valmistelussa (oikeusministeriö, lausuntoja ja selvityksiä 2003:18).

3.2

Ulosmittauksen määrää koskevasta sopimuksesta

Kantelussa kerrotusta ulosmittausta koskevasta sopimuksesta, jonka mukaan ulosmittaamatta jätettäisiin aina noin 1/3, ulosottoviranomaisella ja A:lla on eriävät käsitykset. Avustavan ulosottomiehen selvityksen mukaan hän ei muista tällaista sopimusta tehdyn. Asiasta ei käsitykseni mukaan ole saatavissa tältä osin enempää selvitystä. Näin ollen asiassa ei ole näytetty, että tällainen sopimus olisi tehty.

Lisäksi totean, että palkan ulosmittausta koskevan ulosottolain 4 luvun 6 §:n mukaan velallisen palkasta tai, jos hän sen jo on nostonut, hänen hallustaan olevasta taikka postiin tai rahalaitokseen hänelle toimitettavaksi tai hänen lukuunsa maksetusta rahasta on jätettävä ulosmittaamatta kaksi kolmasosaa siitä, mitä palkasta tulee ulosmittauksen ja seuraavan palkanmaksupäivän väliselle ajalle. Veronpalautuksen on vakiintuneesti oikeuskäytännössä katsottu olevan kertynyttä säästöä, mikä voidaan kokonaisuudessaan saatavana ulosmitata (KKO 1981 II 36).

3.3

Entiselle työnantajalle tehdyt tiedustelut

Ulosottomiehen on viran puolesta hankittava selvitystä ja etsittävä velallisen varallisuutta. Tätä tehtävää suorittaessaan hän on oikeutettu saamaan tietoja muun ohessa velallisen työnantajalta.

Asiassa esitetystä selvityksestä ei ilmene, että avustava ulosottomies C olisi paljastanut A:n entiselle työnantajalle salassa pidettäviä tietoja.

4

LOPPUTULOS

Edellä esitetyn perusteella asia ei anna puoleltani aihetta muuhun toimenpiteeseen kuin että lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Kouvolan kihlakunnanviraston ulosotto-osastolle tiedoksi

- - -